

**การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสิทธิชุมชนของตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน
จังหวัดเชียงใหม่**

**The Social Movement Rights in the Community of Mae Tha Sub-district,
Mae On District, Chiang Mai Province**

**พัศกร ปวงอุป Patsakorn puangoop
ธนศักดิ์ สายจำปา Thanasak Saichampa**

**หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Master of Political Science School of Political Science
Sukhothai Thammathirat Open University
Paskorn1998@hotmail.com**

Haripunchai Review 05/04/2023

Haripunchai Review 08/06/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สาเหตุและปัญหาด้านสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ 2) การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) แนวทางในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่มีอยู่แล้วเป็นหลักและใช้การสัมภาษณ์เป็นแบบสโนบอล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การแบบเจาะลึกจำนวน 38 คน จำนวน 4 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มแกนนำ 2.กลุ่มผู้นำท้องถิ่น 3.กลุ่มผู้นำท้องที่ 4.กลุ่มผู้รู้ในท้องถิ่น และในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาจะนำข้อมูลด้านสาเหตุและปัญหา รวมถึงการเคลื่อนไหวเรียกร้องวิธีการสร้างการจัดการทรัพยากรและแนวทางในการจัดการทรัพยากรโดยนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยายซึ่งที่ได้มาจากการสัมภาษณ์และข้อมูลทางเอกสารมาประกอบรวบรวมเพื่อการทำวิเคราะห์แบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สาเหตุของการออกมาเรียกร้องในเรื่องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร มาจากการที่รัฐบาลเปิดให้มีการสัมปทานไม้ติดต่อเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี และการลักลอบตัดไม้และการเตรียมประกาศเขตพื้นที่ของตำบลแม่ทาขึ้นเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้จนเกิดปัญหาเรื่องสิทธิของชุมชน

2) การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรเนื่องมาจากเป็นความต้องการของชุมชนที่ให้ป่าเป็นของชุมชนโดยการเคลื่อนไหวที่มีกลุ่มและเครือข่ายในการประสานความร่วมมือและสร้างการยอมรับให้ภาครัฐเห็นถึงระบบการจัดการทรัพยากรของตำบลแม่ทา

3) แนวทางในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทาคือแนวคิดในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่นให้คนอยู่ร่วมกับป่า ดูแลรักษาป่ารวมถึงสามารถใช้ประโยชน์จากป่าและทรัพยากรในตำบล

คำสำคัญ : การเคลื่อนไหวทางสังคม, สิทธิชุมชน, ป่าชุมชน, โฉนดชุมชน, ตำบลแม่ทา.

Abstract

This research aims to study 1) the cause and problems related to community rights in resource management 2) Social movements demanding community rights in natural resource management and 3) The approach to natural resource management in Mae Tha subdistrict, Mae On district, Chiang Mai province. Qualitative research model Existing primary and secondary data were mainly collected and the interview was used as a Snowball Sampling. The researcher collected data using in-depth analysis of 38 people in 4 groups : 1. Leader group 2. Local leadership group 3. Village leaders 4. A group of local knowledge. The data is analyzed to identify the causes and problems, social movements demanding resource management methods at the local level and approaches natural resource management. The study presents descriptive data gathered from interviews and documentary sources, which are combined and analyzed qualitatively.

Research findings are as follows:

1) The cause of the demand for community rights in natural resource management comes from the government's allowance for logging concessions in the forest area of Mae Tha subdistrict for over 50 years. Illegal logging and encroachment have resulted in the degradation of the forest area, and the preparation for declaring the area of Mae Tha Subdistrict as Mae Takrai National Park has caused issues regarding the community's rights.

2) Social movement to claim the right of the community to manage resources due to the demand of the community for forest to belong to the community. The movement has groups and networks to coordinate cooperation and create recognition of the government's resource management system.

3) The guidelines for resource management in Mae Tha Tambon are to Caring for local resources for the people who live with the forest, forest management, and to take advantage of the resources in the sub-district.

Keywords: Social Movements, Community Rights, Communal Forest, Communal Land Titles, Mae Tha subdistrict.

บทนำ

ในประเทศไทยเรื่องการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมซึ่งเกิดจากบริบทของพื้นที่ในด้านการพัฒนาหรือระบบการบริหารจัดการโดยภาครัฐหรือการบริหารงานของรัฐส่วนกลางส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือการแก้ไขปัญหาระหว่างชุมชนกับทรัพยากรในพื้นที่ของประชาชนได้นำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสิทธิในการจัดการทรัพยากรโดยการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งมีแนวคิดและมีกระบวนการ วิธีการบริหารจัดการเป็นของตนเองทั้งนี้เพื่อเป็นข้อเสนอแนะไปสู่การพัฒนาในพื้นที่ของตนเองโดยประเด็นเรื่องการจัดการทรัพยากรได้นำไปสู่การต่อสู้เคลื่อนไหวของภาคประชาชนเพื่อผลประโยชน์ของท้องถิ่น เช่น กรรมสิทธิ์ที่ดินทำกิน การมีสิทธิใช้ทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในด้านสุขภาพและความหลากหลายทางชีวภาพโดยการเคลื่อนไหวรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ จะมีการอ้างถึงทรัพยากรและความสัมพันธ์ของสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรเพื่อการต่อสู้ปกป้องในวิถีชีวิตของตนเอง รวมถึงการประกาศเขตของพื้นที่อยู่อาศัย

และพื้นที่ดินทำกินเป็นเขตป่าสงวนฯและเขตป่าอุทยานแห่งชาติ ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะอาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนั้นเป็นเวลานานแต่ชาวบ้านก็ไม่มีเอกสารสิทธิที่จะอ้างสิทธิในการครอบครองทรัพยากรเหล่านั้นได้และเมื่อแสดงความเป็นเจ้าของไม่ได้ชุมชนจึงต้องคิดหาวิธีแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง (อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ และคณะ, 2550)

ประเด็นปัญหาด้านทรัพยากรจึงเป็นสาเหตุหลักที่นำไปสู่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจรูปแบบใหม่ของการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งในประเทศไทยได้มีการพัฒนาการด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเคลื่อนไหวทางสังคมตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทรัพยากร จากแนวคิดประชาธิปไตยทำให้เกิดการเรียกร้องเรื่องสิทธิในชุมชนเพื่อให้สามารถมีสิทธิในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าไม้หรือทรัพยากรในชุมชน ซึ่งปัญหามาจากการรวบอำนาจไว้ที่ส่วนกลางในการบริหารจัดการทรัพยากรอันเนื่องมาจากระบบกฎหมายที่ไม่สามารถรองรับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนได้ ในทางกลับกันภาครัฐสามารถขยายตัวผ่านกลไกทางการปกครองเพื่อครอบงำและควบคุมพื้นที่ในชนบททำให้ไม่สามารถจัดการทรัพยากรของตนเองได้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมซึ่งเกิดจากพื้นที่ในการพัฒนาทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือการแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด และตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือการสูญเสียความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น โดยยกข้ออ้างสิทธิของรัฐเหนือทรัพยากรโดยใช้กลไกทางกฎหมายและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ การเพิ่มบทบาทของรัฐในการควบคุมทรัพยากรทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจลดลงจนเกิดปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรและปัญหาในการพัฒนาชนบทของประเทศไทย ซึ่งรัฐต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาให้ชุมชนชนบทสามารถพึ่งตนเองได้แต่กลับกันรัฐกลับจำกัดสิทธิของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการเข้าถึงทรัพยากรและใช้ประโยชน์ในทรัพยากรเท่ากับเป็นการลดบทบาทและอำนาจของชุมชนท้องถิ่นลง (ยศ สันติสมบัติ , 2548 : 277-278) โดยรัฐอาจใช้จุดอ่อนในการแทรกแซงกลไกสิทธิชุมชนคือโครงสร้างทางสังคม คือ ลักษณะโครงสร้างทางสังคมที่ไม่มีกฎหมายกำหนดโดยเฉพาะสังคมชนบทในประเทศไทย ซึ่งเป็นสังคมที่เป็นสังคมเกษตรกรรมโดยมีการผูกติดกับลักษณะนิสัยของสังคมไทย และหากจะกล่าวถึงความไม่เป็นธรรมทางสังคมหรือความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อาจกล่าวได้หลายประการ เช่น ความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจคือปัญหาความยากจน ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ประการที่สองคือปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องการเมือง การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะเข้ามามีบทบาทในการเสนอหรือการมีส่วนร่วมในการ

กำหนดนโยบายของรัฐเพื่อการพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่การกำหนดนโยบายจะเป็นอำนาจผูกขาดของนักการเมืองหรือกลุ่มการเมืองซึ่งมีกลุ่มทุนด้านธุรกิจอยู่เบื้องหลัง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการออกนโยบายของรัฐ และประการสุดท้ายคือปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นกับคนด้อยโอกาสทางสังคมจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับสิทธิชุมชนซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของการดำรงชีวิต เช่น การทำมาหากิน การเลี้ยงดูครอบครัว รวมไปถึงความเชื่อมโยงกับความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น โดยสิทธิของชุมชนเป็นการเรียกร้องหรือต่อรองจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสิทธิชุมชนในการผลักดันการแก้ไขปัญหาในแบบองค์รวมเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้านที่มีความขัดแย้งด้านการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งเรื่องที่ดินน้ำ ป่า แร่ธาตุ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง , 2541 : 29-35)

ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางสังคมซึ่งเกิดจากสภาพพื้นที่ในการพัฒนาเนื่องจากชุมชนอยู่ห่างไกลตัวเมือง จึงทำให้ตำบลแม่ทาต้องต่อสู้ดิ้นรนด้วยตนเองเพราะภาครัฐไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือการแก้ไขปัญหาไปสู่การเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่ทาในการผลักดันการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองในการบริหารจัดการในแบบองค์รวมหรือการจัดการตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในพื้นที่ โดยอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลุ่มเครือข่ายภายในตำบลและภายนอกตำบลเพื่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งมีกระบวนการ วิธีการ แนวคิดและบริหารจัดการโดยมีเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อเรียกร้องเรื่องสิทธิในชุมชนด้านทรัพยากรราวปี พ.ศ.2536 จากการเข้าร่วมผลักดันด้านปัญหาป่าไม้และที่ดินทำกินกับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมภาคเหนือ โดยมีแนวทางป่าชุมชนเป็นการแก้ไขปัญหาทางด้านทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้คนรักษาป่าและให้คนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ ทำให้มีการผลักดันให้เกิดป่าชุมชนขึ้น โดยรูปแบบการใช้ที่ดิน ป่าไม้และทรัพยากร จากป่าที่ชาวบ้านในชนบทได้ใช้ประโยชน์โดยมีระบบการจำแนกการใช้ที่ดิน ป่าไม้และทรัพยากร มีการตั้งกฎเกณฑ์การใช้เป็นรับรู้และยอมรับกันทั้งภายในตำบลและชุมชนใกล้เคียง โดยมีองค์กรชาวบ้านมารับผิดชอบด้านการจัดการอย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของภูมิปัญญาของชาวบ้าน นำไปสู่ความปัญหาเรื่องปัญหาที่ดินทำกินหรือที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน โดยสิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์ พื้นฟู จัดการ บำรุง รักษา ตลอดจนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างสมดุลและยั่งยืน และการให้คำนิยามของสิทธิชุมชน เป็นอุดมการณ์แนบแน่นกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนมาอย่างยาวนาน (ชลธิรา สัตยาวัฒนา , 2546 : 205 - 222) ซึ่งเกิดจากการใช้ชีวิตร่วมกันของชุมชนที่ต้องพึ่งพาอาศัย

กัน ร่วมทุกข์ร่วมสุขเกิดความเอื้ออาทรและผูกพัน ความขัดแย้งหรือความแตกแยกที่เกิดขึ้นจะกลายเป็นแรงผลักดันให้มีการคิดวิธีการจัดการทรัพยากร

การศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสิทธิชุมชนของตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเพื่อให้รู้ถึงสาเหตุและปัญหา รวมถึงกระบวนการในการรวมกลุ่มต่อสู้แนวคิดและการสร้างเครือข่ายในการเคลื่อนไหวเรียกร้องจากภาครัฐและวิธีการบริหารจัดการตนเองอย่างไร ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ด้านทรัพยากรอย่างยั่งยืน การศึกษาปรากฏการณ์การเรียกร้อง การต่อรองในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่จากหน่วยงานรัฐ รวมถึงศึกษาแนวคิดท้องถิ่นจัดการตนเองด้านทรัพยากรในท้องถิ่น โดยหวังให้การศึกษาจะมีส่วนในการสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำด้านความชอบธรรมในทรัพยากรอันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสาเหตุและปัญหาด้านสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยการศึกษาเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น (fieldwork) และมีการวิเคราะห์เชิงอธิบาย (Explanatory Analysis) โดยมีการแบ่งแยกเอกสารที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ

1. การศึกษาเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary-data Document) และทุติยภูมิ (Secondary-data Document) ที่มีอยู่แล้วเป็นหลักการโดยอาศัยแหล่งข้อมูล เช่น เอกสารวิชาการ ผลงานวิจัย ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัยและข้อมูลทาง Internet
2. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นแบบสโนบอล (Snowball Sampling) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวเพื่อให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้มีประสบการณ์และผู้ที่เกี่ยวข้อง(กลุ่มแกนนำตำบลแม่ทา) โดยเก็บข้อมูล จำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้ 1.กลุ่มแกนนำคือ กลุ่มที่มีบทบาทหลักในการเคลื่อนไหว เช่น การเรียกร้องการจัดการที่ดิน , การจัดตั้งป่าชุมชน 2.กลุ่มผู้นำท้องถิ่น คือ ผู้มีตำแหน่งทางการบริหารในท้องถิ่น เช่น อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา อำเภอแม่ฮ่อน จังหวัดเชียงใหม่ 3.กลุ่มผู้นำท้องที่ คือ กำนันตำบลแม่ทาและผู้ใหญ่บ้าน โดยมีส่วนร่วมในการผลักดันการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ 4. กลุ่มผู้รู้ในท้องถิ่น คือ กลุ่มอดีตกำนันตำบลแม่ทา, ผู้ใหญ่บ้าน , ปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงผู้ที่มีส่วนสนับสนุน ผลักดัน การบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่

เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสโนบอล (Snowball Sampling) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นสาเหตุและปัญหาและแนวทางในการจัดการทรัพยากร โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวเพื่อให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับงานวิจัยในพื้นที่ โดยแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 ใช้สำหรับเก็บข้อมูลจากกลุ่มแกนนำ และกลุ่มผู้รู้ในท้องถิ่น เพื่อศึกษาสาเหตุและปัญหาด้านสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตำบลแม่ทาและเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตำบลแม่ทา อำเภอแม่ฮ่อน จังหวัดเชียงใหม่ และชุดที่ 2 ใช้สำหรับเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำท้องถิ่น คือ ผู้มีตำแหน่งทางการบริหารในท้องถิ่น เช่น อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา กลุ่มผู้นำท้องที่ คือ กำนันตำบลแม่ทาและผู้ใหญ่บ้าน โดยมีส่วนร่วมในการผลักดันการบริหารจัดการพื้นที่ตำบลแม่ทาเพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทาและศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ฮ่อน จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยมีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารและจากการสัมภาษณ์ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาจะนำข้อมูลด้านสาเหตุและปัญหา รวมถึงการเคลื่อนไหวเรียกร้อง วิธีการสร้างการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น และแนวทางในการจัดการทรัพยากร โดยนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย

(Descriptive Research) ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์และข้อมูลทางเอกสารมาประกอบรวบรวมเพื่อการทำวิเคราะห์ให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสามารถตอบปัญหาการวิจัยให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยแล้วนำมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสิทธิชุมชนของตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา โดยมีผู้ให้การสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 38 ราย ซึ่งใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการศึกษาข้อมูลทางเอกสารมาประกอบรวบรวมเพื่อทำการวิเคราะห์และนำมาสรุปเป็นข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สาเหตุและปัญหาด้านสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ คือ 1)ที่ตั้งของตำบลแม่ทาซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งภาครัฐได้ให้สัมปทานป่าในพื้นที่หลายครั้งโดยชาวบ้านมองว่าไม่มีการกำหนดขอบเขตการสัมปทานป่าที่ชัดเจนทำให้มีการลักลอบเข้าไปตัดไม้ในเขตป่าต้นน้ำของชุมชน และต่อมาได้มีการตัดไม้หมอนรถไฟและไม้ฟืนรถไฟและการให้สัมปทานไม้ฟืนโรงบ่มใบยาสูบซึ่งได้มาตั้งโรงบ่มใบยาในพื้นที่โดยรับซื้อไม้ฟืนจากชาวบ้าน 2)ปัญหาการลักลอบตัดไม้ของชาวบ้านจนเกิดปัญหาภัยแล้งในพื้นที่ซึ่งปัญหาทั้งหมดได้มีการเริ่มต้นการให้สัมปทานไม้และมีความคิดว่ารัฐให้สัมปทานป่าโดยไม่คำนึงถึงเรื่องทรัพยากรของชุมชนพร้อมกับการป้องกันการลักลอบการตัดไม้ขายให้กับนายทุน จนทำให้สภาพพื้นที่ถูกฟื้นฟูให้มีความอุดมสมบูรณ์และมองว่ารัฐได้ใช้สิทธิในทรัพยากรโดยไม่ให้ความสำคัญกับชุมชนดั้งเดิมที่เป็นเจ้าของพื้นที่ในการบำรุงรักษาและมีส่วนในทรัพยากรเหล่านั้น 3)ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการเตรียมประการเขตอุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้ในพื้นที่ตำบลแม่ทา และด้านสิทธิชุมชนการบริการจัดการทรัพยากรโดยภาครัฐทำให้สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นลดลง ซึ่งจะเกิดปัญหาเนื่องจากชุมชนมีวัฒนธรรม ประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรในพื้นที่เป็นการลิดรอนสิทธิที่ใช้กฎหมายเข้ามาควบคุมการเข้าถึงทรัพยากร โดยชาวบ้านมองว่าทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นของชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกิดขึ้นมาก่อนการประกาศใช้กฎหมาย และการใช้สิทธิของชุมชนคือการ

ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ของตนเองอย่างรู้คุณค่าโดยการบริหารจัดการด้วยตนเองและมองว่าชุมชนเป็นผู้รักษาทรัพยากรได้ดีกว่าหน่วยงานของรัฐเนื่องจากเป็นคนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จากการเรียกร้องการจัดการป่าให้เป็นของชุมชนบริหารจัดการเองทำให้ชุมชนตำบลแม่ทาสามารถดูแลฟื้นฟู พัฒนาทรัพยากรในพื้นที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะการจัดการเรื่องทรัพยากรได้มีการวางกฎระเบียบเป็นข้อตกลงของชุมชนและมีวิธีการอธิบายเพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจทำให้ชาวบ้านมีความตื่นตัวในการหวงแหนการใช้ทรัพยากรป่าและการปกป้องทรัพยากรของตนเอง โดยชุมชนมองว่าเป็นเรื่องสำคัญในการผลักดันให้เป็นนโยบายหลักเพื่อยกระดับการเคลื่อนไหวของด้านทรัพยากรของชุมชน ให้สามารถเข้าถึงกฎหมายเนื่องจากที่ผ่านมาการผลักดันของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนและยังเป็นการร่วมกลุ่มการเคลื่อนไหวที่ไม่มีกฎหมายรองรับ และมองว่าถ้าทรัพยากรในตำบลแม่ทา เช่น ป่า ที่ดิน แหล่งน้ำ เป็นปัจจัยหลักทางการเกษตรกลับมามีความอุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนเคารพกฎระเบียบการใช้ทรัพยากร และภาครัฐเองเห็นถึงความสำคัญของการดูแลจัดการทรัพยากรของคนในตำบลแม่ทาและยอมรับระบบการจัดการทรัพยากรของตำบลแม่ทา และการมีส่วนร่วมผลักดันการเคลื่อนไหวในการจัดการทรัพยากรโดยแยกได้เป็น 4 ด้านดังนี้ 1) การผลักดันเรื่องการนำแนวคิดในการจัดการทรัพยากรไปปฏิบัติ คือ การผลักดันแกนนำรุ่นต่อมาเข้าไปมีบทบาทในการบริหารงานของตำบลเพื่อสืบทอดการสืบทอดเจตนารมณ์ของกลุ่มแกนนำรุ่นก่อนทางด้านทรัพยากรท้องถิ่น 2) การผลักดันเรื่องข้อกฎหมายท้องถิ่น มีการออกข้อบัญญัติเรื่องป่าชุมชน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทาได้มีการผลักดันการออกข้อบัญญัติในเรื่องทรัพยากรท้องถิ่น 3) การผลักดันเรื่องกลุ่ม องค์กรชาวบ้านของตำบลแม่ทา คือ การดำเนินการในด้านต่าง ๆ ของตำบลแม่ทาได้เกิดมาจากปัญหาที่ชาวบ้านในชุมชนได้รับความเดือดร้อนหรือได้รับผลกระทบทำให้มีการรวมกลุ่มกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รวมกันขึ้นมาได้มองประเด็นปัญหาใหญ่ของตำบลแม่ทาคือปัญหาด้านทรัพยากร ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายระดับตำบลเพื่อหาทางหนทางในการแก้ไขปัญหาของตำบลให้ไปในแนวทางเดียวกันจนเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง 4) การผลักดันเรื่องกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นมีการยึดเอาทรัพยากรของตำบลแม่ทาเป็นที่ตั้งในการบริหารจัดการ โดยการดำเนิน

กิจกรรมทางสังคมที่องค์กรทุกองค์กรในตำบลต้องให้การยอมรับและการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องทรัพยากรท้องถิ่นและความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ทั้งผู้ที่เข้ามาบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลแม่ทา ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านต้องเห็นความสำคัญของทรัพยากรเป็นอันดับแรก และการทำงานร่วมกันจะใช้หลักบูรณาการในการขับเคลื่อนการทำงานในภาพรวมของทั้งตำบลซึ่งการขับเคลื่อนจะอาศัยกฎหมายการกระจายอำนาจซึ่งมีองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทาเป็นผู้ขับเคลื่อนทางด้านนโยบายและเป็นองค์กรตัวแทนของชุมชนในการผลักดันด้านทรัพยากรของตำบลซึ่งผลสำเร็จเกิดจากความร่วมมือของภาคประชาชนของตำบลแม่ทาที่เกิดมาจากการรวมกลุ่มและประสานกันในรูปแบบเครือข่ายการจัดการทรัพยากรตำบลแม่ทาที่มีสามแกนหลักในการทำงาน คือ ท้องถิ่น ท้องที่ และท้องทุ่ง ในการร่วมกันเคลื่อนไหวผลักดันด้านทรัพยากรในตำบลแม่ทา

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสิทธิชุมชนของตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary-data Document) และทุติยภูมิ (Secondary-data Document) ที่มีอยู่แล้วเป็นหลักและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มแกนนำตำบลแม่ทาที่มีส่วนในการผลักดันเรื่องทรัพยากร แล้วนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้ ดังนี้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สาเหตุและปัญหาด้านสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ประการแรกจากที่ภาครัฐเปิดให้มีการสัมปทานไม้และการเปิดพื้นที่ป่าในการตัดไม้เพื่อทำไม้หอมรารงรถไฟและไม้พืนรถไฟและการสัมปทานไม้พืนจากบริษัทโรงบ่มใบยาสูบที่มีการเข้ามาก่อสร้างโรงบ่มใบยาในพื้นที่ซึ่งเป็นการให้สัมปทานป่าช้า ๆ ติดต่อกันเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี และปัญหาเรื่องการลักลอบตัดไม้ขายให้กับนายทุนนอกพื้นที่จนสภาพพื้นที่ป่าของตำบลแม่ทาเกิดความเสื่อมโทรม ประการที่สองคือ ปัญหาการเตรียมประกาศเขตพื้นที่ของตำบลแม่ทาขึ้นเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้ซึ่งการประกาศเขตแนวดังกล่าวไปทับซ้อนกับที่ดินทำกินของชาวบ้าน เนื่องจากการประกาศเขตป่าอุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้นั้นได้ประกาศครอบคลุมเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติขุนป่าแม่ทาและความไม่มั่นใจระบบการทำงานของหน่วยงานของราชการในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ และประการที่สามคือ ความห่างไกลของพื้นที่ตำบลแม่ทาในอดีต

ทำให้การติดต่อราชการหรือการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐที่จะเข้ามาในพื้นที่ด้วยข้อเหตุผลทางราชการที่จำเป็นเท่านั้น ทำให้ชุมชนตำบลแม่ทาต้องหาทางช่วยเหลือตนเองเนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลและมีความเหลื่อมล้ำจากการที่ชาวบ้านไม่มีสิทธิในการต่อต้านอำนาจของรัฐ ซึ่งในตำบลแม่ทาได้มีการตั้งสถาบันพัฒนาทรัพยากรและการเกษตรตำบลแม่ทายังยืนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้แลกเปลี่ยนแนวคิดเพื่อการพัฒนาตำบลแม่ทาเป็นเวทีการเมืองของชุมชนในการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาตำบลแม่ทา สอดคล้องกับ สัญญา เคนาภูมิ (2559) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้โดยสังเขป 2 ประการ อันประกอบไปด้วยรูปแบบดังต่อไปนี้ 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวนี้ภาคประชาชนมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ดำเนินการปกครองด้วยตนเองโดยตรง กล่าวคือ การที่ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะผู้ถือครองอำนาจและใช้อำนาจ 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแต่ภาคประชาชนไม่ได้มีบทบาทในฐานะผู้ดำเนินการปกครองด้วยตนเองโดยตรง แต่เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะผู้ที่เลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองผ่านวิธีการเลือกตั้งโดยกลไกการเลือกตั้งนั้นเป็นไปภายใต้ความคาดหวังให้ประชาชนสามารถมีบทบาทควบคุมการบริหารงานผู้ใช้อำนาจทางการเมือง ให้เป็นไปตามความต้องการและผลประโยชน์โดยรวมของสังคม และอุดมการณ์รักษาสันติภาพให้คงความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนและเป็นหลักประกันความมั่นคงของชุมชน ทำให้มุมมองในด้านสิทธิชุมชนในตำบลแม่ทาเป็นการสร้างการยอมรับเพื่อให้รับรู้ถึงแนวคิด วิธีการ และรูปแบบในการจัดการทรัพยากรโดยอาศัยคนในพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการ โดยสอดคล้องกับ ชล บุญนาค (2555 : 19 -22) การทำความเข้าใจและหาลักษณะร่วมในเชิงสถาบันของชุมชนผู้ใช้ทรัพยากรที่ประสบความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรซึ่งมีลักษณะคงทนถาวรและยั่งยืนลักษณะร่วมที่ว่านี้เรียกว่าหลักการออกแบบกติกา (Design Principle) หลักการออกแบบกติกามีทั้งสิ้น 8 ประการ ได้แก่ 1. ความชัดเจนของขอบเขต (Boundaries) 2. ความสอดคล้อง (Congruence) 3. คนส่วนใหญ่ที่ได้รับผลจากการจัดการทรัพยากรมีสิทธิร่วมตัดสินใจและปรับปรุงกฎกติกาในการจัดการทรัพยากร (Collective Choice Arrangements) 4. การสอดส่องดูแล (Monitoring) 5. การลงโทษอย่างค่อยเป็นค่อยไป (Graduated Sanctions) 6. มีกลไกในการจัดการความขัดแย้ง (Conflict Resolution Mechanisms) 7. รัฐบาลรับรู้และให้สิทธิแก่ผู้ใช้ทรัพยากรในการวางกติกาการใช้และจัดการทรัพยากร (Minimal Recognition of Rights) 8. กติกาและการจัดการทรัพยากรเชื่อมโยงและสอดคล้องกับระบบที่ใหญ่กว่า (Nested

Enterprises) นอกจากนี้ยังมองว่าสิทธิชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นจากอำนาจรัฐแต่เกิดขึ้นจากจารีต ประเพณี และปรากฏการณ์ในสังคม ซึ่งรัฐเองมีหน้าที่ที่จะต้องออกกฎหมายรับรองโดยรัฐจะต้องรับรองสิทธิจะรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ในการเคลื่อนไหวผลักดันเรื่องป่าชุมชนได้เกิดการสร้างกลุ่ม สร้างเครือข่าย เพื่อเรียกร้องให้ชุมชนตำบลแม่ทาเป็นผู้จัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง ที่เกิดจากการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านคัดค้านการทำสัมปทานไม้ในเขตป่าต้นน้ำของตำบลแม่ทา ทั้งนี้เพราะการเข้าร่วมกลุ่มเครือข่ายในการเสนอกฎหมายป่าชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถดูแลทรัพยากรของตนเองได้อย่างถูกกฎหมาย สอดคล้องกับ ชล บุญนาค (2555 : 19-22) การทำความเข้าใจและหาลักษณะร่วมในเชิงสถาบันของชุมชนผู้ใช้ทรัพยากรที่ประสบความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรซึ่งมีลักษณะคงทนถาวรและยั่งยืน ซึ่งการผลักดันเกิดมาจากการเตรียมประกาศพื้นที่เป็นเขตอุทยานแห่งชาติที่ชาวบ้านมองว่าหากได้ประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติแล้วชาวบ้านจะไม่มีสิทธิได้เข้าไปใช้ทรัพยากรในผืนป่าได้ และตำบลแม่ทายังมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของเครือข่ายถึงความสำคัญในการดูแลรักษาทรัพยากร และดูแลจัดการทรัพยากรได้มีการผลักดันเรื่องข้อกฎหมายท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทาวาดด้วยการจัดการป่าชุมชนตำบลแม่ทา พ.ศ.2550 และในด้านการบริหารจัดการได้มีการก่อตั้งสถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทา เป็นเวทีในการสนทนาที่ร่วมกันปรึกษาหารือ เสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของตำบลโดยมีผู้แทนกลุ่มหน่วยงานของรัฐในพื้นที่และตัวแทนกลุ่ม องค์การชาวบ้านในตำบลเข้าร่วม คือมี ท้องที่ – ท้องถิ่น – ท้องทุ่ง(ท้องที่ หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ท้องถิ่น หมายถึง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องทุ่ง หมายถึง ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำกลุ่ม) เป็นสามองค์กรหลักในการร่วมคิด ร่วมผลักดันเรื่องป่าชุมชนรวมถึงการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ในตำบลแม่ทาและมีการประสานงานซึ่งมีการแบ่งหน้าที่การทำงานตามภารกิจหน้าที่ของแต่ละกลุ่มองค์กร อีกทั้งยังเป็นเวทีที่มีผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ใช้เป็นเวทีกลางในการปรึกษาหารือการดำเนินงานในพื้นที่ในการทำงานร่วมกันโดยมี โครงสร้างเสมือนเวทีการเมืองท้องถิ่นที่ทุกคนในตำบลแม่ทาสามารถออกมาแสดงความคิดเห็นของตนเองได้และเป็นเวทีกลางที่กำหนดทิศทางนโยบายเพื่อการพัฒนาของตำบลแม่ทา และการวางแผนการใช้งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ซึ่ง สัญญา เคนาภูมิ (2559) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการ

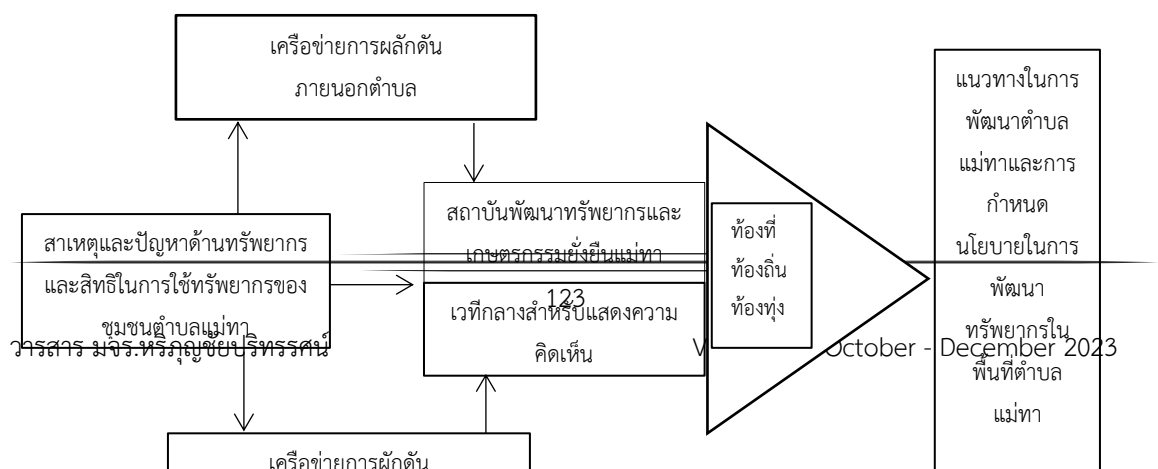
เมืองไว้โดยสังเขป 2 ประการ อันประกอบไปด้วยรูปแบบดังต่อไปนี้ 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม

อภิปรายผลวัตถุดิบประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตำบลแม่ทา อำเภอม่อน จังหวัดเชียงใหม่ จากการเคลื่อนไหวผลักดันเรื่องป่าชุมชนตำบลแม่ทาและมีการรวมกลุ่มเพื่อดูแลทรัพยากรในชุมชนซึ่งกลุ่มแกนนำรวมถึงผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น และชาวบ้านในพื้นที่ได้รับรู้และมีแนวทางร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากร และแนวคิดในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่นของตำบลแม่ทาคือการให้คนอยู่ร่วมกับป่า ดูแลรักษาป่ารวมถึงสามารถใช้ประโยชน์จากป่า และทรัพยากรในตำบลและปกป้องทรัพยากรเพื่อเป็นหลักประกันถึงอนาคตของลูกหลาน รวมถึงการส่งเสริมให้ชาวบ้านใช้ระบบเกษตรปลอดสารในการปลูกพืชของชาวบ้านเพื่อลดการใช้สารเคมี โดยการจัดการทรัพยากรยังได้ผสมผสานวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นเช่น การเลี้ยงผีขุนน้ำ การเลี้ยงผีป่า ทั้งนี้เพราะเป็นวัฒนธรรมความเชื่อของคนตำบลแม่ทา สอดคล้องกับ รุ่งทิพา นกเพ็ชร (2556) โดยการศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดน่านต่อโครงการโรงไฟฟ้าลิคไนต์แห่งการจัดการทรัพยากรของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การออกมาเคลื่อนไหวเพื่อใช้เครือข่ายภาคประชาชนเป็นกลไกการดึงอำนาจรัฐเข้ามาแก้ไขความขัดแย้ง จึงเกิดกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งกลุ่มนี้ถูกตั้งขึ้นมาโดยการรวมตัวของประชาชนในจังหวัดน่านที่สนใจเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลายไป เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดการตนเองอย่างเข้มแข็งในสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหลายกลุ่มคนเข้าร่วม โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการสร้างอำนาจใหม่ของประชาชนเองขึ้นมาให้ได้ เพื่อเป็นพลังทางสังคมที่สำคัญในการผลักดันให้ปัญหาของตนเองได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยตำบลแม่ทาได้มีแนวทางการจัดการตนเองในด้านการจัดการทรัพยากรนี้เป็นแนวทางที่เกิดผลดีกับชาวบ้านในตำบลแม่ทาเพราะชุมชนสามารถมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรของตนเองได้ เช่น เรื่องของการต่อสู้ในที่ดินทำกิน คือโฉนดชุมชนส่งผลให้ตำบลแม่ทาเป็นตำบลต้นแบบในการจัดการทรัพยากรที่ดินซึ่งทั้งหมดมาจากความสามัคคีกันของผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่มแกนนำในการวางระบอบแนวคิด รวมถึงชาวบ้านในตำบลแม่ทาที่เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่มีความต้องการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของชุมชนโดยมีกฎระเบียบ มีขอบเขตในการบริหารจัดการและอาศัยหลักความยืดหยุ่นของการใช้ระบบกฎเกณฑ์ โดยที่ตำบลแม่ทามีความต้องการให้คนอยู่ร่วมกับป่า ดูแลรักษาป่ารวมถึงสามารถใช้ประโยชน์จากป่าและทรัพยากรพร้อมทั้งปกป้องทรัพยากรเพื่อเป็น

หลักประกันถึงอนาคตแก่ลูกหลาน สอดคล้องกับ ธนวัฒน์ ปินตา (2556) จากการศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมในการคัดค้านโครงการก่อสร้างและติดตั้งระบบผลิตพลังงานขยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กลายมาเป็นประเด็นหลักที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสาธารณะที่สามารถส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในสังคมไม่เพียงแต่ ณ เวลาปัจจุบันแต่ยังสามารถส่งผลกระทบต่อประชาชนในอนาคตอีกด้วย การต่อสู้และการเคลื่อนไหวทางสังคมของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงปรากฏมากยิ่งขึ้นในสังคมปัจจุบันที่เน้นการพัฒนาสร้างความเจริญของเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งแนวทางการจัดการตนเองในด้านการจัดการทรัพยากรนี้เป็นแนวทางที่เกิดผลดีกับชาวบ้านในตำบลแม่ทาเพราะชุมชนสามารถมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรของตนเองได้ รวมถึงชาวบ้านในตำบลแม่ทาที่เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่มีความต้องการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของชุมชนโดยมีกฎระเบียบ มีขอบเขตในการบริหารจัดการและอาศัยหลักความยืดหยุ่นของการใช้ระบบกฎเกณฑ์ ส่งผลให้ตำบลแม่ทาสามารถพิสูจน์ให้เห็นเป็นรูปธรรมและเห็นถึงความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรของชุมชนของท้องถิ่นตำบลแม่ทา

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสิทธิชุมชนของตำบลแม่ทา อำเภอม่อน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเพื่อให้รู้ถึงสาเหตุและปัญหา รวมถึงกระบวนการในการรวมกลุ่มต่อสู้ แนวคิดและการสร้างเครือข่ายในการเคลื่อนไหวเรียกร้องจากภาครัฐและความรู้สึกถึงความสำคัญของปัญหาในชุมชนพื้นที่ตำบลแม่ทาว่าชุมชน ประชาชนต้องการอะไรและมีวิธีการบริหารจัดการตนเองอย่างไร ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ด้านทรัพยากรอย่างยั่งยืน รวมถึงการสร้างท้องถิ่นของตำบลแม่ทาให้มีความเข้มแข็งในด้านการบริหารจัดการพื้นที่สร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำด้านความชอบธรรมในสังคมอันนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องของสิทธิชุมชนกับการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพในการผลักดันด้านทรัพยากรของตำบลแม่ทาได้มีสถาบันพัฒนาทรัพยากรและการเกษตรยั่งยืนแม่ทาซึ่งเสมือนเป็นเวทีการเมืองของชุมชนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวางแนวทางการพัฒนาตำบลแม่ทา ซึ่งการดำเนินการเป็นการขับเคลื่อนทั้งภายในและภายนอกของชุมชนเองเพื่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง ซึ่งผลสำเร็จเกิดจากความร่วมมือของภาคประชาชนของตำบลแม่ทาที่เกิดมาจากการรวมกลุ่มและประสานกันในรูปแบบเครือข่ายการจัดการทรัพยากรตำบลแม่ทาที่มีสามแกนหลักในการทำงาน คือ ท้องถิ่น ท้องที่ และท้องทุ่ง ในการร่วมกันเคลื่อนไหวผลักดันด้านทรัพยากรในตำบลแม่ทา

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสิทธิชุมชนของตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวเพื่อการเรียกร้อง และแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป โดยการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของตำบลแม่ทาโดยมีผู้แทนกลุ่มหน่วยงานของรัฐในพื้นที่และตัวแทนกลุ่ม องค์การชาวบ้านในตำบลเข้าร่วม คือมี ท้องที่ – ท้องถิ่น – ท้องทุ่ง เป็นสามองค์กรหลักในการร่วมคิด ร่วมผลักดันเรื่องป่าชุมชนรวมถึงการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ในตำบลแม่ทาและมีการประสานงานซึ่งมีการแบ่งหน้าที่การทำงานตามภารกิจหน้าที่ของแต่ละกลุ่มองค์กร

โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การส่งเสริมกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมภายในชุมชนเพื่อให้หน่วยงานภายนอกได้รับทราบถึงเจตนาซึ่งจะมีผลถึงการดูแลรักษาทรัพยากรในตำบล

2. การผลักดันการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีอำนาจในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในพื้นที่ของตนเองจะทำให้มีความเจริญในประเทศมากยิ่งขึ้น

3. การปรับเปลี่ยนการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นจากคนในชุมชนเป็นผู้ดูแลทรัพยากรในพื้นที่และใช้ทรัพยากร เป็นการดูแลเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือการส่งเสริมให้เป็นแหล่งทรัพยากรต้นแบบของประเทศด้านการบริหารจัดการ

References

- ชล บุนนาค. (2555). “แนวคิดว่าด้วยการจัดการทรัพยากรร่วม : ประสบการณ์จากต่างประเทศและแนวคิดในประเทศไทย” ใน ปกป้อง จันวิทย์ (บ.ก.), ชุดหนังสือการสำรวจองค์ความรู้เพื่อการปฏิรูปประเทศไทย. นนทบุรี : คณะทำงานเครือข่ายวิชาการเพื่อการปฏิรูป คณะกรรมการสมัชชาปฏิรูป.
- ชลธิรา สัตยาวัฒนา (2546). สิทธิชุมชนท้องถิ่น จากจารีตประเพณีสู่สถานการณ์ปัจจุบัน : การศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางนโยบายสิทธิชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ : 205 – 222.
- ธนวัฒน์ ปินตา . (2556) . การเคลื่อนไหวทางสังคมในการคัดค้านโครงการก่อสร้างและติดตั้งระบบผลิตพลังงานขยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2541). การเมืองบนท้องถนน 99 วัน สมัชชาคนจนและประวัติศาสตร์การเดินขบวน ชุมชนประท้วงในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ยศ สันตสมบัติ. (2546). “สิทธิชุมชน พัฒนาการ และการปรับกระบวนการทัศน์ทางมานุษยวิทยา”. ใน ชลธิรา สัตยาวัฒนา (บ.ก.), พลวัตและความยืดหยุ่นของสังคมชาวนา : เศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือและการปรับกระบวนการทัศน์ว่าด้วยชุมชนในประเทศโลกที่สาม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ แพลนด์ พรินติ้ง.
- รุ่งทิวา หนักเพ็ชร. (2556). การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดน่านต่อโครงการโรงไฟฟ้าลิกไนต์หงสา. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- สัญญา เคนาภูมิ. (2559). การสร้างกลยุทธ์จากฐานการวิจัยทางการบริหารจัดการ. ” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 7 (1).
- อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ และคณะ. (2550). โครงการศึกษาระบบสิทธิในที่ดินของชุมชนที่เหมาะสม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.